

PARA | HABER

Depreme rağmen yüzde 4 büyüdük

Türkiye ekonomisi depremin olumsuz etkilerine karşın 2023'ün ilk çeyreğinde yüzde 4 büyüdü. Büyümeyi, hanehalkı tüketimi tetiklerken, net dış talep ve stok azalışı aşağı çekti. Hizmetler, inşaat ve finans büyümeye pozitif katkı verdi. İşgücü ödemelerinin gayrisafi katma değerde içindeki payı yüzde 38'e çıktı.

HÜLYA GENÇ SERTKAYA

hulya.genc@paradergi.com.tr

TÜRKİYE ekonomisi 2023 yılının birinci çeyreğinde yüzde 4 büyüyerek beklentilerin üzerinde bir performans gösterdi. Depremin olumsuz etkilerine rağmen Türkiye ekonomisi bu performansı ilk çeyrek verisi açıklanan OECD ülkeleri arasında İrlanda'nın ardından ikinci, G20 ülkeleri arasında Endonezya, Çin ve Hindistan'ın ardından dördüncü sırada yer aldı. Türkiye ekonomisinin büyüme süreci kesintisiz 11 çeyrek devam etti. Gayri safi yurtiçi hasılaya (GSYH) ilk çeyrekte hanehalkı tüketimi 10.9, kamu tüketimi 0.7 puan, yatırım harcamaları 1.2 puan pozitif katkı verdi. Stok değişimi 6 puan, net ihracat 2.8 puan negatif katkıyla büyümeyi aşağı çekti. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre zincirlenmiş hacim endeksi olarak 2023'ün ilk çeyreğinde mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış GSYH bir önceki çeyreğe göre yüzde 0.3, takvim etkisinden arındırılmış GSYH yüzde 3.8 arttı. Üretim yöntemine göre cari fiyatlarla GSYH 2023 yılı ilk çeyreğinde geçen yılın dönemine göre yüzde 84.4 artarak, 4 trilyon 631 milyar 792 milyon TL oldu. GSYH'nin birinci çeyrek değeri cari fiyatlarla ABD doları bazında 245 milyar 464 milyon olarak gerçekleşti.

ye ekonomisinin büyüdüğüne dikkat çeken ekonomistler, 2023 yılı genelinde Türkiye ekonomisinin ağırlıklı olarak yüzde 2.5 ile 4 bandında büyüebileceğine işaret ediyor. 2023'ün ilk çeyreğinde Türkiye ekonomisinin, önceki iki çeyreğe yakın bir performans gösterdiğine dikkat çeken Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nurullah Gür, deprem felaketlerinden dolayı büyümenin bir miktar ivme kaybedebileceğinin düşünüldüğünü hatırlatarak, "Ama öncü verilerin de işaret ettiği üzere, ekonomi bu büyük şokun etkisini üzerinden atma yolunda beklenenden hızlı reaksiyon gösterdi. Depremlerin yıkıcı etkilerine rağmen, büyümenin yüzde 4 bandında istikrarını koruması son derece önemli" dedi.

Depremin etkileri orta ve uzun vadede ortadan kaldırılması noktasında Türkiye ekonomisinin gereken canlılık, irade ve potansiyele sahip olduğunu belirten Beykent Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Murat Ferman, Türkiye'nin büyüme istahının yerinde olduğunu, ekonominin de bu beklentilere cevap verecek düzeyde olduğunu kaydetti. Ferman, yeniden inşa etkisinin sadece 2023'te değil; önümüzdeki yıllara da sarkan çoğaltan etki ortaya koyacağını kaydetti.

BÜYÜME DEVAM EDECEK...

Depremin olumsuz etkilerine karşın iç talebin katkısıyla Türki-

TÜKETEREK BÜYÜDÜK

Geçen yıl olduğu gibi yılın; ilk çeyreğinde de büyümeyi en çok

Türkiye ekonomisi ilk çeyrekte yıllık yüzde 4 büyüdü

GSYH sonuçları, 1. çeyrek: Ocak-Mart 2023	Çeyrek	GSYH			
		Cari fiyatlarla (milyon TL)	Cari fiyatlarla (milyon \$)	Zincirlenmiş hacim endeksi	Değişim oranı (%)
2021	Yıllık	7.248.789	807.106	199,7	11,4
	1	1.395.931	189.364	173,4	7,5
	2	1.592.926	190.006	187,1	22,2
	3	1.931.231	227.406	214,7	7,9
	4	2.328.700	200.330	223,5	9,6
2022	Yıllık	15.006.574	905.501	210,8	5,6
	1	2.511.885	180.920	186,6	7,6
	2	3.428.260	219.943	201,8	7,8
	3	4.265.712	241.968	223,4	4,0
	4	4.800.717	262.669	231,3	3,5
2023	1	4.631.792	245.484	194,2	4,0

Kaynak: TÜİK

Ayşe ÖZDEN / ABT Bank Baş Ekonomisti

“Büyüme yoğun olarak iç talep kaynaklı”

2023 birinci çeyrekte yıllık büyüme önceki çeyrekte olduğu gibi yoğun olarak iç talep kaynaklı oldu. Yılın ilk çeyreğindeki iç talebin 6.8 puan yüksek katkısına rağmen, ithalattaki hızlanma ve ihracattaki daralma nedeniyle dış talep toplam büyümeyi 2.8 puan aşağı çekti. Güçlü büyüme eğilimi yılın ilk çeyreğinde yavaşlarsa bile canlı talep enflasyonun yükselmesine ve cari işlemler açığının da son yılların en yüksek seviyesine çıkmasına neden oldu. 2023 yılı başlarında, geçen yıla göre büyüme performansını korumanın zor olduğunu ve bunun cari açık, enflasyon ve kurlar üzerinde

bir dizi problemi beraberinde getirebileceğini öne çıkarmıştık. Bu nedenle yılın ikinci yarısında bir yavaşlama beklentimizle birlikte 2023 için yüzde 2.5 büyüme beklentimizi koruyoruz. Finansal piyasalardaki gelişmeler ve seçim sonrası detayları ortaya çıkacak hükümet politikaları özellikle 2023 yılı büyüme tahminleri üzerinde belirleyici olacak.

tetikleyen vatandaşın tüketim harcamaları oldu. TÜİK verilerine göre 2023 yılının ilk çeyreğinde yerleşik hanehalklarının nihai tüketim harcamaları zincirlenmiş hacim endeksi olarak yıllık yüzde 16.2 arttı. 2023 yılının ilk çeyreğinde devletin nihai tüketim harcamaları yıllık bazda yüzde 5.3 artış gösterdi.

Yılın ilk çeyreğinde gayrisafi sabit sermaye oluşumu (yatırımlar) yüzde 4.9 arttı. Yatırımların alt kırılımlarına bakıldığında; yılın ilk çeyreğinde geçen yılın aynı dönemine göre makine ve teçhizat yatırımları yüzde 8 artış gösterdi. Özel sektör yatırımlarının bir göstergesi olan makine ve teçhizat yatırımlarında kesintisiz büyüme süreci 14 çeyrek devam etti. İnşaat yatırımları ise yılın ilk çeyreğinde yüzde 1.3 artış gösterdi. 2023 yılının ilk çeyreğinde mal ve hizmet ihracatı yıllık yüzde 0.3 daralırken, ithalatı yüzde 14.4 arttı.

İHRACATTA İRTİFA KAYBINA DİKKAT!

Türkiye'nin büyüme performansında en önemli konulardan birinin ihracatta irtifa kaybı olduğunu söyleyen Prof. Dr. Murat Ferman, şunları kaydetti:

“Özellikle dış ticaret partnerimiz Almanya'nın teknik resesyona girmesi, dünyada büyüme dostu iklimin olmaması, dış pazarlara yönelik ihracat performansımızı yeniden gözden geçirmemiz gerektiğini ortaya koyuyor. Bu çerçevede ince ayarlar yanında, yapısal reformlar olarak adlandırılan daha köklü ayarlar da ihtiyaç olabilir. Münhasıran Gümrük Birliği müzakerelerinin tamamlanması, serbest ticaret anlaşmalarına eğilmek gerekiyor. Hizmetler sektörünün gelir getiren kalemlerinden turizmde de,

40 yılı aşkın modelin yeniden gözden geçirilmesi gerekli.”

EN BÜYÜK KATKI HİZMETLERDEN

GSYH'yi oluşturan faaliyetler incelendiğinde; 2023 yılı birinci çeyreğinde geçen yılın aynı dönemine göre zincirlenmiş hacim endeksi olarak; hizmetler yüzde 12.4, mesleki, idari ve destek hizmet faaliyetleri yüzde 12, finans ve sigorta faaliyetleri yüzde 11.2, bilgi ve iletişim faaliyetleri yüzde 8.1, diğer hizmet faaliyetleri yüzde 7.8, inşaat yüzde 5.1, kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri yüzde 3.6 ve gayrimenkul faaliyetleri yüzde 1.4 arttı. Tarım sektörü yüzde 3.8, sanayi ise yüzde 0.7 azaldı.

İŞGÜCÜ ÖDEMELERİ YÜZDE 126.1 ARTTI

İşgücü ödemeleri, 2023 yılı birinci çeyreğinde yıllık yüzde 126.1 arttı. Net işletme artışı/karma gelir yüzde 48.7 artış gösterdi. İşgücü ödemelerinin cari fiyatlarla gayrisafi katma değer içerisindeki payı yüzde 31.1'den yüzde 38'e çıktı. İşgücü ödemelerinin GSYH'ye oranla daha hızlı artmasının yanı sıra, emeklilikte yaşa takılanlar (EYT) ile ilgili düzenlemelerin yürürlüğe girmesiyle, kıdem tazminatı ödemelerinin önemli ölçüde artması işgücü ödemelerinin katma değer içerisindeki payını arttırdı. EYT etkisi hariç bırakıldığında, işgücü ödemelerinin gayrisafi katma değer içerisindeki payının yaklaşık yüzde 33.5 olacağı tahmin edildi.

Prof. Dr. Nurullah Gür, işgücü ödemelerinin GSYH'den aldığı payın son iki yıldır düşüş trendinde olduğunu belirterek, “Bu trend ekonomik büyümenin tabana yayılmasını güçleştiriyordu. Geçen yılın ilk çeyrekte yüzde 31.1 olan bu oran, 2023'ün aynı döneminde yüzde 38'e yükseldi. Büyümeyi kapsayıcı hale getirme noktasında olumlu bir gelişme. Bu artışı EYT düzenlemesine bağlı olarak yaşanan kıdem tazminatı ödeme artışları ve asgari ücret zammı tetikledi” dedi.

Prof. Dr. Abuzer PINAR / Ankara Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi

“İhracattaki düşüş büyümeyi yavaşlatıyor”

Yılın ilk çeyreği için büyüme beklenenin biraz üzerinde geldi. Önceki çeyreğe göre hanehalkı tüketimi korunurken, yarıyılında bir miktar artış görülüyor. Düşük kalan döviz kuru nedeniyle ithal ara malı ve yatırım malı alımında artış oldu. Bunu ithalat rakamlarında görmek mümkün. İhracatta ise son iki çeyrekte azalış var. Kamu harcamalarında ise önceki çeyrekte yüksek artış olduğundan, bu çeyrekte bir gevşeme olsa da hala büyümeye yüksek katkı yapıyor. İhracata dayalı bir büyüme stratejisi izlediğimizden ihracattaki düşüş eğilimi büyümeyi yavaşlatıyor. Sonraki çeyreklerde bunun etkisini görmeye devam edeceğiz. Enflasyonu takip edemeyen kur nedeniyle Türk lirası değerlendi ve bu da

dış açığın büyümesine neden oldu. Kurun bir miktar hareketlenmesi ile dış ticaretteki açık eğilimi tersine dörebilir. Ayrıca turizm mevsimine girdiğimizden döviz gelirinin artması ile yavaşlama bir ölçüde telafi edilebilir. Deprem etkisini ikinci çeyrekte göreceğiz. Büyümeyi bir miktar aşağı çekecektir. Depremden kaynaklı kayıpları telafi etme üzere kamu harcamalarındaki artış ile bu kaybın bir kısmı telafi edilebilir.

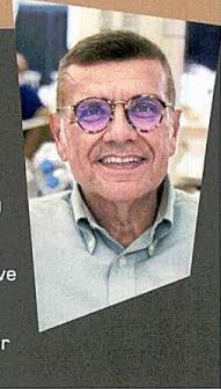
PARA | HABER

Prof. Dr. Murat FERMAN / Beykent Üniversitesi Öğretim Üyesi

“Güven verici, moral artırıcı bir büyüme”

İlk çeyrek büyümede, yüzde 3.2'lik beklentilerin üzerinde bir manşetle karşılaştık. Küresel bazda büyüme dostu olmayan bir iklimde, özellikle diğer ekonomilerin performans ve büyüme manşetleri düşünüldüğünde, ilk çeyrekte yıllık yüzde 4'lük bir büyüme, Türkiye açısından güven verici ve moral artırıcı oldu. Geçen çeyrekte olduğu gibi büyümenin lokomotifini hanehalkı harcamaları. Alt kırımlara bakıldığında; büyüme tarımda yıllık yüzde 3.8, sanayide yıllık bazda 0.7 geriledi. Bundan sonraki çeyrekler için yeniden inşa ile birlikte milli gelirin hem sanayide hem de inşaatta yukarı yönlü olacağı görünüyor. Uzunca bir dönemdir lokomotif ve canlandırıcı tonik etkisini kaybeden ve büyümeyi aşağı

çekici bir rol oynayan inşaat sektörü, ilk çeyrekte yüzde 5'lik büyümeyle yeniden atağa kalktı. Önümüzdeki dönemde de inşaat sektörünün canlandırıcı ve manşeti yukarıya taşıyıcı etkisinin devam edeceği açık ve net olarak görülüyor. Tarım ve sanayinin ilk çeyrekteki negatif görünümünün ikinci ve takip eden çeyreklerde pozitive dönme ihtimali her zamankinden fazla. Tarımda küçülmeye müsaade edemeyiz. Hizmetler sektöründe büyüme devam ediyor.

İHRACATTA MAYIS REKORU

Deprem felaketinin, üretim ile tedarikte oluşturduğu olumsuzluklara ve küresel ekonomideki belirsiz sürece rağmen, Türkiye'nin ihracatı Mayıs'ta yıllık yüzde 14.4 artışla 21.7 milyar dolar olurken, bu performansla tüm zamanların en yüksek Mayıs ayı ihracat değerine ulaşıldı. Ticaret Bakanlığı'nın geçici verilerine göre 2023 yılı Ocak-Mayıs döneminde ihracat, yıllık yüzde 0.2 artışla 102.5 milyar dolara ulaştı. İthalat 2023 yılı Mayıs'ta yıllık yüzde 16 artışla 34.3 milyar dolar, Ocak-Mayıs döneminde yıllık yüzde 8.9 artarak 158.6 milyar dolar düzeyinde gerçekleşti. Mayıs'ta toplam enerji ithalatı yüzde 23.6 azalarak 5.3 milyar dolar seviyesinde gerçekleşti. Enerji ithalatındaki düşüşte, 2022'de enerji fiyatlarının gerilemesi önemli ölçüde etkili oldu. Son dönemde, ithalatta izlenen artışta önemli bir etkisi olan altın ithalatı ise yıllık yüzde 114.1 artışla 3 milyar dolar olarak gerçekleşti.

Mayıs'ta ihracatın ithalatı karşılama oranı 0.9 puan azalarak yüzde 63.1, enerji verileri hariç tutulduğunda 7.1 puan azalarak yüzde 70.1, enerji ve altın verileri hariç tutulduğunda ise 4.6 puan azalarak yüzde 77.4 olarak gerçekleşti.

EKONOMİK GÜVEN ARTTI

Ekonomik güven endeksi son 20 ayın zirvesinde. TÜİK verilerine göre ekonomik güven endeksi Mayıs'ta bir önceki aya göre yüzde 1.4 artarak 103.7 değerini aldı. Ekonomik büyümenin öncü göstergesi olan imalat sanayi performansında referans kabul edilen İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye İmalat PMI, Mayıs'ta değişim göstermeyerek 51.5 düzeyinde kaldı. Üst üste beşinci ay eşik değer 50'nin üzerinde gerçekleşen endeks, Türk imalat sektörünün

faaliyet koşullarında iyileşmenin sürdürüğüne işaret etti.

ENFLASYONA ÜCRETSİZ DOĞAL GAZ AYARI

Bu arada TÜİK 5 Haziran'da Mayıs ayı enflasyon verisini açıklayacak. A&T Bank Baş Ekonomisti Ayşe Özden, Mayıs ayı enflasyon beklentisinin yüzde 2.3 ve yıllık yüzde 42.5 olduğunu vurguladı. Önümüzdeki aylarda enflasyonun yüzde 40 seviyesinin altına gerilebileceğini dile getiren Özden, yılsonu enflasyon tahminlerini yüzde 42 olarak koruduklarını vurguladı.

Bu arada Karadeniz'deki keşif nedeniyle abonelere verilen bir aylık ücretsiz doğal gaz, enflasyon hesabına sıfır fiyat olarak yansıtılacak. TÜİK'ten yapılan açıklamaya göre; 2023 yılı Haziran'dan 2024 yılı 1 Mayıs'a kadar tahakkuk edecek her bir faturada 25 metreküp kadar doğalgazın Bakanlık bütçesinden karşılanacak olması da TÜFE hesaplarında dikkate alınacak.

Prof. Dr. Abuzer Pınar, enflasyonun baz etkisi ile yüzde 40'lara kadar gerilediğini hatırlatarak, TÜİK'in doğal gaz kalemindeki revizyonu ile enflasyonun Mayıs'ta da düşük çıkabileceğini söyledi. Pınar, "Ancak ciddi bir anti-enflasyonist program açıklanmadan bu düşüş eğiliminin devam etmesi mümkün görünmüyor" dedi.

ERDOĞAN YENİDEN CUMHURBAŞKANI

Yüksek Seçim Kurulu'nun (YSK) Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanı Seçimi ikinci tur oylaması kesin sonuçlarına göre Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan oyların yüzde 52.18'ini alarak yeniden Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı seçildi. Dergimizin Cuma günü baskıya gittiğini hatırlatarak; Erdoğan'ın 3 Haziran'da TBMM'de yemin etmesinin, yeni kabine üyelerini aynı gün açıklamasının beklendiğini aktaralım. Bu arada 28. Dönem milletvekilleri ise 2 Haziran Cuma günü yemin etti.

Prof. Dr. Nurullah GÜR / Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi

“Tüketim, büyümeyi yukarı taşımayı sürdürecektir”

Büyümeyi harcamalar tarafında hanehalkı tüketim harcamalarının, sektörel bazda ise hizmetlerin desteklediği net olarak ortada. Depremin olumsuz etkileri kendini daha çok sanayi ve tarım tarafında göstermiş benziyor. Her iki iktisadi faaliyet alanı önceki çeyrekte olduğu gibi bu çeyrekte de daraldı. Sanayideki yavaşlama hız kaybederken, tarımdaki daralma ise daha belirgin hale geldi. Net ihracatın büyümeye etkisi son iki çeyrekte eksiye. Bu durum büyümenin kalitesini bozuyor. 14 çeyrektir devam eden makine ve teçhizat yatırımlarındaki artış ise büyümeye pozitif katkı vermeye devam ediyor. Oldukça uzun bir seri bu. İkinci çeyrekte;

enflasyondan korunma güdüsüyle artan tüketim harcamaları büyüme rakamını yukarı taşımayı sürdürecektir. Depremler ve seçim atmosferinin etkisiyle kamu harcamalarının büyümeye etkisi ortalamanın üzerinde gelebilir. Seçim atmosferinin neden olduğu belirsizlik ortamı ve kurdaki yukarı yönlü hareketlenme yatırım harcamalarını frenleyebilir. Net ihracat ikinci çeyrekte de büyümeyi aşağıya çekebilir.

